

УДК 376-056.36-053.5:316.62
DOI 10.32626/2413-2578.2023-22.72-84

Н. ГОНЧАРУК

honcharuk.nat@kpnpu.edu.ua

ORCID ID 0000-0001-9342-0896

С. ЧИКИДА

svitlanka.derkach20@gmail.com

ДИФЕРЕНЦІЙНИЙ АНАЛІЗ СФОРМОВАНOSTІ ПРИКМЕТНИКОВОЇ ЛЕКСИКИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ ТА НОРМОТИПОВИМ РОЗВИТКОМ

Відомості про авторів: **Гончарук Наталія**, доктор психологічних наук, доцент кафедри загальної та практичної психології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, Україна. У колі наукових інтересів: проблема психічного розвитку дітей різного віку з інтелектуальними порушеннями, проблеми комунікації та міжособистісних взаємин дітей з інтелектуальними порушеннями та нормотиповим розвитком. E-mail: honcharuk.nat@kpnpu.edu.ua. **Чикида Світлана**, здобувач вищої освіти заочної форми навчання ОП Спеціальна освіта (Логопедія) Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, Україна. У колі наукових інтересів: формування лексико-граматичних структур у молодших школярів із порушеннями мовлення. E-mail: svitlanka.derkach20@gmail.com

Contact: Nataliia Honcharuk, Doctor of psychological sciences, associate professor of the department of general and practical psychology of the Ivan Ohienko National University of Kamianets-Podilskyi, Kamianets-Podilskyi, Ukraine. Academic interests: the problem of mental development of children of various ages with intellectual disabilities, problems of communication and interpersonal relationships of children with intellectual disabilities and normative development. E-mail: honcharuk.nat@kpnpu.edu.ua. **Chikyda Svitlana**, student of higher education of the correspondence form of study OP Special Education (Speech Therapy) Ivan Ohienko Kamianets-Podilskyi National University, Kamianets-Podilskyi, Ukraine. Academic interests: the formation of lexical

and grammatical structures in younger schoolchildren with speech disorders.
E-mail: svitlanka.derkach20@gmail.com

Гончарук Н.М., Чикида С.С. Диференційний аналіз сформованості прикметникової лексики у молодших школярів із порушеннями мовлення та нормотиповим розвитком. У статті проаналізовано змістові засади сформованості прикметникової лексики у молодших школярів із порушеннями мовлення та нормотиповим розвитком. Під час дослідження з'ясовано наявність диференційних особливостей у дітей із порушеннями мовлення та нормотиповим розвитком. Зокрема, визначено, що у спілкуванні обсяг прикметникової лексики в молодших школярів із порушеннями мовлення є меншим (4,4%), ніж у дітей із нормотиповим розвитком (5,4%). У письмовому мовленні обсяг прикметникової лексики також є різним і становить 5,2% у дітей із порушеннями мовлення і 8,8% у дітей із нормотиповим розвитком.

Встановлено, що для дітей із порушеннями мовлення характерними є середні рівні розуміння прикметника як граматичної категорії: вміння добирати прикметники до поданих іменників, помірна здатність утворювати прикметникові форми, що мають більше певної якості, труднощі під час перетворення іменників у прикметникові форми; середні рівні розуміння змісту і контекстуального значення прикметникових лексем: повне розуміння значення прикметників, які використовуються у прямому контексті, вміння підбирати лексеми, протилежні за значенням, труднощі у розпізнаванні слів, близьких за змістом, низька здатність розуміти прикметникові лексеми, які мають переносне значення; середні і низькі рівні лексичної компетентності: часткова здатність виконувати завдання без взірця та за словесною інструкцією, нездатність самостійно складати речення з використанням заданих прикметників, недостатність функцій самоконтролю під час виконання завдань із залученням прикметникових форм.

Ключові слова: активний і пасивний словниковий запас, прикметникова лексика, молодші школярі; діти з порушеннями мовлення; діти з нормотиповим розвитком.

Honcharuk N.M., Chikyda S.S. Differential analysis of the formation of adjectival vocabulary in younger schoolchildren with speech disorders and normotypical development. The article analyzes the

content principles of the formation of adjectival vocabulary in younger schoolchildren with speech disorders and normative development. During the study, the presence of differential features was found in children with speech disorders and normotypical development. In particular, it was determined that in communication, the volume of adjective vocabulary in younger schoolchildren with speech disorders is smaller (4.4%) than in children with normotypical development (5.4%). In written speech, the amount of adjective vocabulary is also different and amounts to 5.2% in children with speech disorders and 8.8% in children with normotypical development.

It was found that children with speech disorders are characterized by average levels of understanding of the adjective as a grammatical category: the ability to match adjectives to given nouns, a moderate ability to form adjectival forms that have more of a certain quality, difficulties when transforming nouns into adjectival forms; average levels of understanding of the content and contextual meaning of adjectival lexemes: full understanding of the meaning of adjectives used in a direct context, the ability to select lexemes that are opposite in meaning, difficulties in recognizing words close in meaning, low ability to understand adjectival lexemes that have a figurative meaning; medium and low levels of lexical competence: partial ability to perform tasks without a model and according to verbal instructions, inability to independently compose sentences using given adjectives, insufficient self-control functions during tasks involving adjectival forms.

Keywords: active and passive vocabulary, adjectival vocabulary, younger schoolchildren; children with speech disorders; children with normotypical development.

Постановка проблеми. Відповідно до актуальних завдань сучасної спеціальної освіти необхідність оволодіння українською мовою дітей із порушеннями мовлення обумовлює потребу в розробленні та вдосконаленні методик освітнього процесу, які сприятимуть якісному опануванню програмовим матеріалом. Ефективні тенденції набуття школярами лінгвістичних і мовних компетентностей не обмежуються механічним запам'ятовуванням, а потребують інноваційних технологій вивчення матеріалу. Серед основних напрямків методичного забезпечення вивчення української

мови – підготовка молодших школярів до оволодіння прикметниковою лексикою, яка є основою опанування шкільної програми з української мови у закладах початкової освіти.

Збагачення лексичного запасу відіграє ключову роль у пізнавальному, соціальному розвитку дітей та майбутньому успіху їхньої суспільної взаємодії, оскільки зміцнює розумову діяльність, забезпечує ефективне спілкування, удосконалює навички вирішення нагальних проблем. Формування прикметникової лексики допомагає школярам з'ясувати важливі ознаки і властивості предметів, усвідомлювати особливості, які визначають подібність або відмінність свого носія до інших об'єктів пізнання. Водночас, розвиток словникового запасу у дітей може бути складним завданням, особливо у тих, котрі мають проблеми в оволодінні зв'язним мовленням. Дослідження словникового запасу в дітей з порушеннями мовлення дає змогу виявити прогалини у користуванні активним, пасивним словником і вживанні окремих лексем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для успішного розв'язання цього завдання у закладах освіти проведено низку досліджень, присвячених проблемі опанування мовними, лексичними та мовленнєвими навичками (Вашуленко, 2006; Данілавичюте, 2008; Левицький, 2019). Внаслідок здійсненого теоретико-методологічного вивчення проблеми мовленнєвого розвитку (Алієва, 2015; Гаврилова, 2011), дослідниками виявлено закономірності формування фонетичного та фонетико-фонематичного компоненту мовлення у дітей; вченими (Греб, 2017; Сіранчук, 2017) охарактеризовано особливості лексичної сторони мовлення та розроблено теоретико-методичні засади опанування лексикологією і фразеологією. Низкою вчених (Арендарук, 2012; Боряк, 2018; Ковальчук, Поповою, 2008; Пентилюк, Горошкіною, Нікітіною, 2006) розроблено технології навчання учнів мовленнєвому спілкуванню. Водночас, у науковій літературі не повною мірою опрацьовано проблему вивчення і формування лексичних мовленнєвих компетентностей у молодших школярів із порушеннями мовлення. Недостатність цілісних даних про сформованість лексичних структур у дітей молодшого шкільного віку із ПМР стало підставою для вибору спрямованості дослідження. Зважаючи на це, нами поставлено мету емпірично дослідити особливості розвитку прикметникової лексики у молодших школярів

із порушеннями мовлення та порівняти їх з особливостями лексичного розвитку мовлення у дітей із нормотиповим розвитком.

Виклад основного матеріалу. Для розв'язання поставлених завдань методики було обстежено 50 школярів молодшого шкільного віку 3-4 класу. Серед них учні з порушеннями мовленнєвого розвитку (ПМР) становили 24 особи, учні з нормотиповим розвитком (НР) – 26 осіб. Розроблена програма експериментального дослідження стосувалась вивчення низки лексичних функцій: обсягу прикметникової лексики (на основі контент-аналізу розмовного і письмового мовлення); знання прикметника як граматичної категорії; розуміння контекстуального змісту слів, що вказують на ознаки предметів; рівня лексичної компетентності.

Перший етап роботи передбачав визначення *обсягу прикметникової лексики у спілкуванні* в молодших школярів із порушеннями мовлення та нормотиповим розвитком (див. таблицю 1).

Таблиця 1

**Обсяг прикметникової лексики у спілкуванні
серед молодших школярів із ПМР і НР
(дані представлено у %)**

Види мовлення	Діти з нормотиповим розвитком			Діти з порушеннями мовленнєвого розвитку		
	Заг. к-ть одиниць в одному тексті	Обсяг прикметникової лексики (в од.)	Обсяг прикметникової лексики (у %)	Заг. к-ть одиниць в одному тексті	Обсяг прикметникової лексики (в од.)	Обсяг прикметникової лексики (у %)
Спілкування (розмовне мовлення)	92	5	5,4%	46	2	4,4%
Письмове мовлення	57	5	8,8%	38	2	5,2%

Як показує аналіз результатів, обсяг прикметникової лексики у спілкуванні та розмовному мовленні в дітей із нормотиповим розвитком сягає 5,4% із загальної кількості. Учням було запропоновано теми діалогів («Мої захоплення», «Наш домашній улюбленець», «Мої брати і сестри»), зокрема, всього опрацьовано 24 діалоги, середнє

значення яких становило 92 лексичні одиниці (100%). Із них прикметникова лексика – це 5 одиниць, що вказує на показник 5,4%. У цих діалогах діти найчастіше вживають прикметники, які оцінюють риси особистості людей, наприклад: «хороший», «веселий», «привітний», «розумний», «класний».

У письмовому мовленні, яке досліджувалось на основі завдання «Склади розповідь за картинкою», цей обсяг є вищим, що представлено даними другого етапу експериментальної роботи. Зокрема, середня кількість одиниць в одному тексті – 57; обсяг прикметникової лексики (в одиницях) – 5; обсяг прикметникової лексики (у %) – 8,8% (див. рисунок 1).

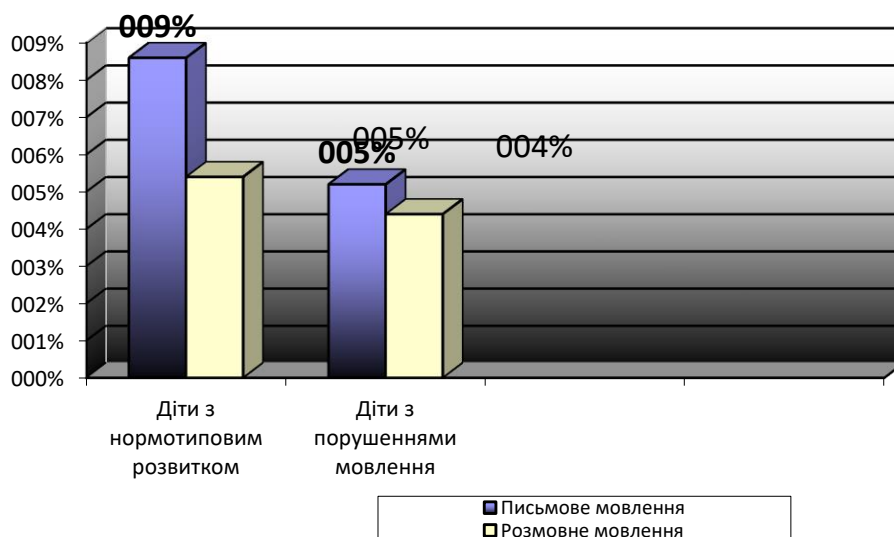

Рис. 1. Диференційний аналіз обсягу прикметникової лексики у молодших школярів із ПМР і НР (дані подано у %)

У дітей молодшого шкільного віку із порушеннями мовленнєвого розвитку результати дещо відрізняються: середня кількість одиниць у розмовному тексті є нижчою – 46; обсяг прикметникової лексики в одиницях – 2; у % – 4,4%. Щодо письмового мовлення, то середній обсяг письмового тексту становить 38 одиниць; з них кількість прикметників – 2 одиниці або 5,2%. Характерним є використання дітьми з порушеннями мовлення самостійно створених мовних одиниць (прикметників-неологізмів, прикметників-інновацій) або викривлених версій прикметникових лексем: другорідний братик, одяжна шафа, які діти з нормотиповим розвитком мають тенденцію вживати у більш ранньому віці.

Отже, у дітей із порушеннями мовленнєвого розвитку обсяг прикметникової лексики є нижчим, ніж у молодших школярів із нормотиповим розвитком, як у спілкуванні, так у письмовому мовленні. Втім, більш помітна різниця стосується розмовного мовлення.

Наступним етапом стало дослідження знання учнями **прикметника як граматичної категорії**. Для прикметника як частини мови граматичні категорії роду, числа та відмінка є похідними від категорій іменника. Тому дітям важливо розуміти залежність прикметника від іменника та вміти узгоджувати прикметники відповідно до роду, числа та відмінку іменника. Для з'ясування рівня розвитку цієї функції використовували такі завдання: «познач рядок слів, які вказують на ознаки предметів», «до поданих іменників добери прикметники», «запиши словосполучення за взірцем (каша із гарбуза – гарбузова каша)», добери до поданих прикметників слова, які мають більше певної якості за взірцем». Їх результати з'ясовано, описано нами та відображено у таблиці 2 та рисунку 2.

Таблиця 2

**Розуміння прикметника як граматичної категорії
молодшими школярами із ПМР і НР
(дані представлено у %)**

№ з/п	Рівні розуміння	Школярі з НР (n=26)	Школярі з ПМР (n=24)
1	Високий рівень (В)	30,8%	4,2%
2	Достатній рівень (Д)	38,4%	29,2%
3	Середній рівень (С)	23,1%	49,9%
4	Початковий рівень (П)	7,7%	16,7%

Діти із нормотиповим розвитком спроможні виокремлювати слова, що вказують на ознаки предметів, узгоджувати їх у роді, числі та відмінку з прикметниками, вміють до поданих іменників добирати прикметники, перетворювати іменники на прикметникові форми (напій із вишень – вишневий напій), підбирають до поданих прикметників слова, які мають більше певної якості (милий – наймиліший). Найбільш характерними для них є високий (30,8%) та достатній (38,4%) рівні розуміння прикметника як граматичної категорії. Водночас, у школярів із порушеннями мовленнєвого розвитку ситуація має інакший характер (див. рисунок 2).

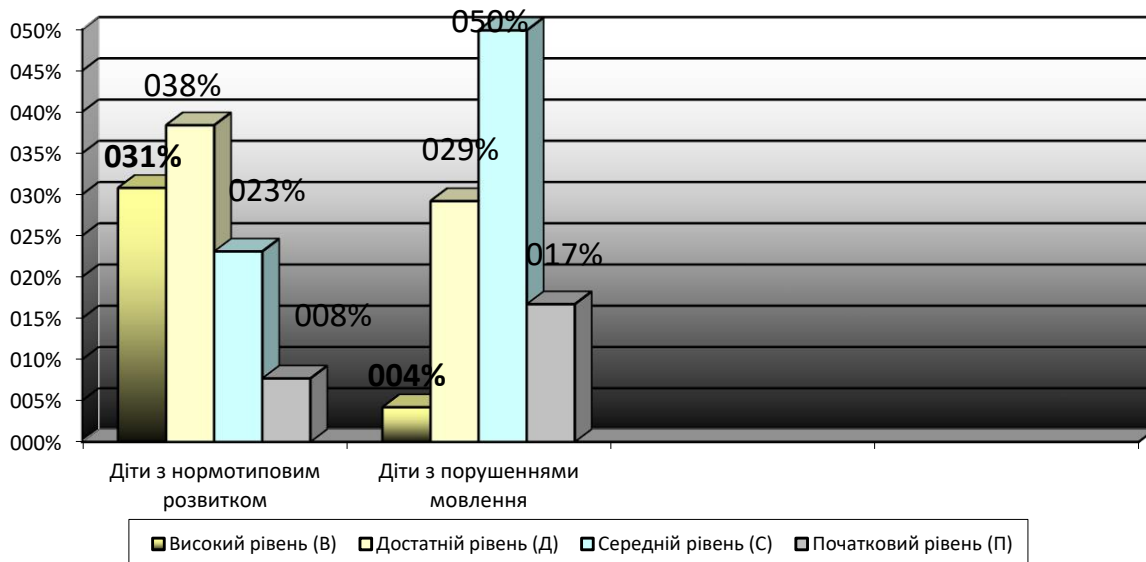

Рис. 2. Диференційний аналіз розуміння прикметника як граматичної категорії молодшими школярами із ПМР і НР (дані подано у %)

Як свідчать результати експерименту деяким з них (16,7%) складно розуміти сутність і функціональне призначення прикметників, узгоджувати прикметники у роді, числі, відмінку з іменниками, підбирати прикметники до поданих іменників, перетворювати іменники у прикметникові форми, підбирати прикметники, які мають більше певної якості. У цих дітей констатовано низький рівень розуміння прикметника як граматичної категорії. Водночас, більшість (49,9%) виявляє середній рівень розуміння прикметника як граматичної категорії. Ці школярі вміють добирати прикметники до поданих іменників, частково розуміють як утворювати прикметникові форми, що мають більше певної якості, але вони відчувають труднощі під час перетворення іменників у прикметникові форми, самостійно не можуть відповісти на питання про функціональне призначення прикметників,

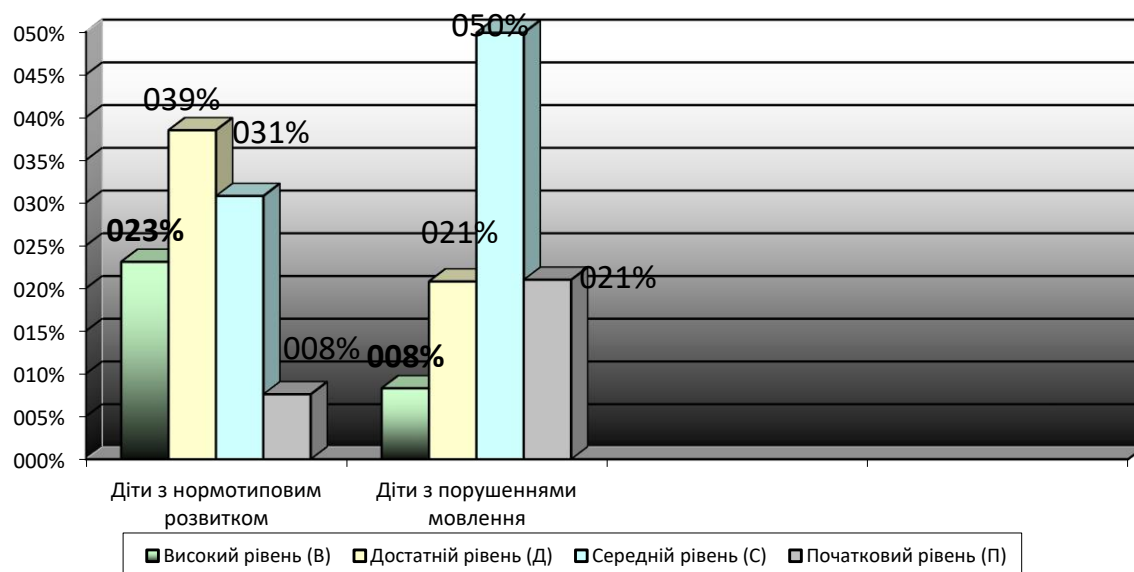
Не менш важливим етапом дослідження, було з'ясування рівнів розуміння змісту і контекстуального значення слів. Діти відповідали на запитання, що означають наведені прикметникові лексеми; диференціювали значення слів, близьких і протилежних за змістом; пояснювали, що означають прикметникові лексеми у словосполученнях з прямим і прихованим змістом, що наведено у таблиці 3.

**Розуміння змісту і контекстуального значення слів
молодшими школярами із ПМР і НР (дані представлено у %)**

№ з/п	Рівні розуміння	Школярі з НР (n=26)	Школярі з ПМР (n=24)
1	Високий рівень (В)	23,1%	8,3%
2	Достатній рівень (Д)	38,5%	20,8%
3	Середній рівень (С)	30,8%	49,9%
4	Початковий рівень (П)	7,6%	21,0%

Як показують табличні дані серед молодших школярів із нормотиповим розвитком переважають високі (23,1%), достатні (38,5%) і середні (30,8%) рівні сформованості функції. Це вказує на те, що учні повністю або частково розуміють контекстуальне значення прикметників, диференціюють прикметникові форми, близькі і протилежні за значенням, описують значення прикметникових лексем, які використовуються у прямому і переносному значенні, окремі з учнів відчувають труднощі у розпізнаванні переносного значення слів.

Водночас, школярі із порушеннями мовленнєвого розвитку мають переважно середні (49,9%) рівні розуміння змісту і контекстуального значення слів. Вони частково осмислюють значення прикметників, описують контекстуальний зміст прикметників, які використовуються у прямому контексті, але недостатньо розрізняють слова, близькі за змістом або ті, які мають переносне значення (див. рисунок 3),

**Рис. 3. Диференційний аналіз Розуміння змісту і
контекстуального значення слів молодшими школярами із ПМР
і НР (дані подано у %)**

Серед школярів із порушеннями мовлення достатньо таких, котрі мають початкові рівні розуміння змісту слів – їх 19,1%. Такі здобувачі освіти недостатньо чітко характеризують контекст прикметників у прямому значенні і взагалі не розуміють переносного, не розпізнають лексеми, близькі і протилежні за значенням.

Завершальний етап констатувального експерименту передбачав дослідження рівня лексичної компетентності та з'ясування її недоліків. Дітям пропонували завдання, що стосуються підбору означувальних слів, складання речень із заданими прикметниками, знаходження слів, близьких і протилежних за значенням, виправлення помилок у тексті. Учні з високим рівнем компетентності повинні вміти обирати означувальні слова до іменників, складати речення зі словами, що вказують на ознаки предметів, знаходити їх у новому тексті, проявляти навички самоконтролю, виправляючи помилки, що стосуються контекстного вживання прикметникових лексем. Дані щодо рівнів прикметникової компетентності представлено у таблиці 4.

Таблиця 4

**Рівні лексичної компетентності
у молодших школярів із із ПМР і НР (дані представлено у %)**

№ з/п	Рівні лексичної компетентності	Школярі з НР (n=26)	Школярі з ПМР (n=24)
1	Високий рівень (В)	15,4%	4,2%
2	Достатній рівень (Д)	26,9%	29,2%
3	Середній рівень (С)	34,6%	37,5%
4	Початковий рівень (П)	23,1%	29,1%

Як бачимо з отриманих даних, у дітей молодшого шкільного віку із нормотиповим розвитком спостерігаються переважно достатні (26,9%) та середні (34,6%) рівні лексичної компетентності. Це засвідчує, що вони здатні самостійно або з допомогою підбирати означувальні слова до іменників, складати речення з прикметниками, використовувати у тексті прикметникові лексеми, близькі за значенням, за потреби проявляти функції самоконтролю на письмі, виправляючи помилки у тексті.

Основними недоліками дітей із нормотиповим розвитком є недостатня сформованість творчих форм використання прикметникової лексики, а саме: складання речень із поданими словами, утворення нових прикметникових форм.

У молодших школярів із порушеннями мовленнєвого розвитку переважними є середні (37,5%) і початкові (29,1%) рівні лексичної

компетентності. Такі учні під час виконання завдань потребують постійної допомоги і пояснення, їм складно виконати завдання без взірця та за словесною інструкцією. Вони підбирають означувальні слова до іменників з допомогою, не вміють самостійно складати речення з використанням заданих прикметників, не проявляють функції самоконтролю під час виконання дій з прикметниковими формами.

Основними недоліками дітей із порушеннями мовленнєвого розвитку є несформованість творчих форм застосування прикметникової лексики у мові та мовленні, що тотожно до особливостей дітей із нормотиповим розвитком у цьому віці. Окрім того, вони проявляють труднощі у контекстному узгодженні слів, що позначають прикметники та іменники, плутають прикметникові лексеми, близькі за значенням, не проявляють функції самоконтролю на письмі (див. рисунок 4).

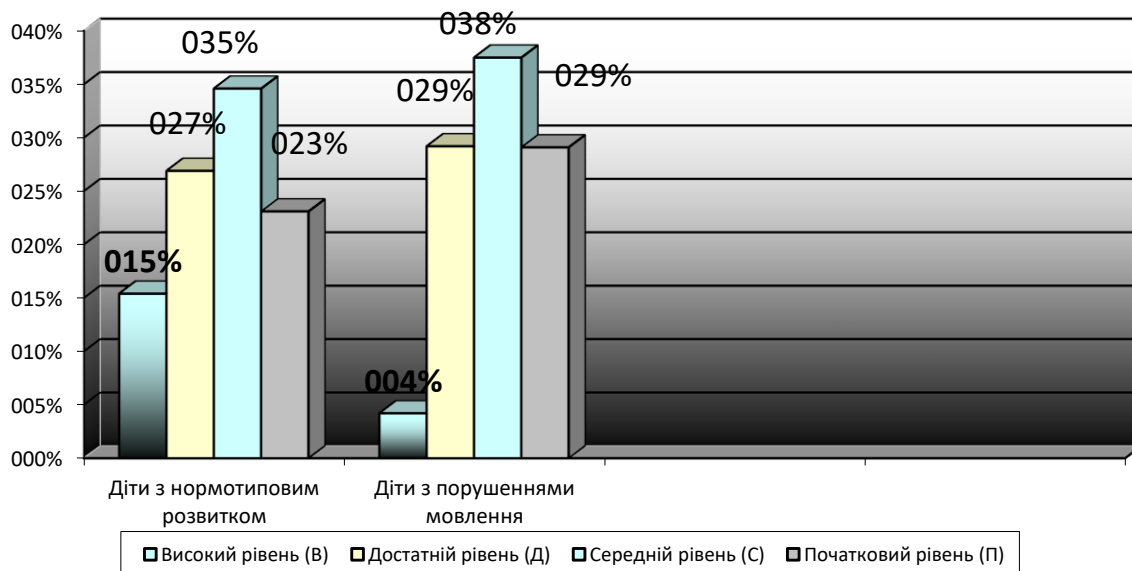

Рис. 4. Диференційний аналіз рівнів лексичної компетентності у молодших школярів із ПМР і НР (дані подано у %)

Висновок. Отже, аналіз сформованості прикметникової лексики у молодших школярів дав змогу з'ясувати такі диференційні особливості у дітей із порушеннями мовлення та нормотиповим розвитком:

Обсяг прикметникової лексики в молодших школярів із порушеннями мовлення є меншим, ніж у дітей із нормотиповим розвитком. Для школярів із порушеннями мовлення характерними є: середні (49,9%) рівні розуміння прикметника як граматичної категорії; середні (49,9%) рівні розуміння змісту і контекстуального значення прикметникових лексем; середні (37,5%) і початкові (29,1%) рівні лексичної компетентності.

Основними недоліками дітей із порушеннями мовленнєвого розвитку є: несформованість творчих форм застосування прикметникової лексики у мові та мовленні, труднощі у контекстному узгодженні слів, що позначають прикметники та іменники, низький рівень диференціювання прикметникових лексем, близьких за значенням, застосування викривлених версій прикметникових лексем, які діти з нормотиповим розвитком мають тенденцію вживати у більш ранньому віці.

Перспективними напрямками дослідження ми вважаємо розроблення методики оволодіння прикметниковою лексикою молодшими школярами із порушеннями мовлення та формування навичок практичного використання прикметникової лексики у безпосередньому спілкуванні з людьми.

Бібліографія

1. **Алієва І.А.** (2015) Профілактика та корекція фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення в учнів допоміжної школи. *Таврійський вісник освіти*, 3 (51), 137–145.
2. **Арендарук А.О.** (2012) Логопедичний супровід дітей з ТПМ в умовах інтегративного навчання, як психолого-педагогічна проблема. *Науковий часопис. Корекційна педагогіка*, 21, 3–6.
3. **Боряк О.В.** (2018) Діагностика, формування й корекція мовленнєвої діяльності дітей із порушеннями інтелектуального розвитку молодшого шкільного віку теорія і практика : моногр. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 458 с.
4. **Вашуленко М.С.** (2011) Методика навчання української мови в початковій школі. Київ : Літера ЛТД, 364 с.
5. **Гаврилова Н.С.** (2011) Порушення фонетичного боку мовлення у дітей: монографія. Кам'янець-Подільський: Друк-Сервіс, 200 с.
6. **Греб М.М.** (2017) Теоретико-методичні засади навчання лексикології та фразеології майбутніх учителів початкових класів : дис. ... д-ра пед. наук. Київ, 455 с.
7. **Данілавичюте Е.** (2014) Методика подолання фонемографічних відхилень у молодших школярів з ДЦП. Теорія та практика сучасної логопедії, 1, 99–134.
8. **Ковальчук В.А.,** Попова О.М. (2008) Навчання дошкільників з порушенням інтелекту мовленнєвому спілкуванню. *Теорія і практика олігофренопедагогіки*, 3, 141–147.
9. **Левицький В.Е.** (2019) Збагачення лексичного запасу учнів молодших класів з порушеннями розумового розвитку зображувальними засобами на уроках мови та читання. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*, 12, 56–67.
10. **Пентиліук М.І.,** Горошкіна О.М., Нікітіна А.В. (2006) Концептуальні засади комунікативної методики навчання української мови. *Українська мова і література в школі*, 1, 15–20.
11. **Сіранчук Н.М.**

(2017) Методична система формування лексичної компетентності молодшого школяра на уроках української мови як інноваційна педагогічна технологія. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*, 2 (57), 461–466.

References

1. **Alieva I.A.** (2015) Prevention and correction of phonetic-phonemic underdevelopment of speech in secondary school students. *Taurian Herald of Education*, 3 (51), 137–145. 2. **Arendaruk A.O.** (2012) Speech therapy support of children with TPM in the conditions of integrative education, as a psychological and pedagogical problem. *Scientific journal. Correctional pedagogy*, 21, 3–6. 3. **Boryak O.V.** (2018) Diagnosis, formation and correction of speech activity of children with intellectual development disorders of primary school age, theory and practice: monogr. Sumy: Publishing House of the Sumy State University named after A.S. Makarenko, 458 p. 4. **Vashulenko M.S.** (2011) Methods of teaching the Ukrainian language in primary school. Kyiv: Litera LTD, 364 p. 5. **Gavrilova N.S.** (2011) Disorders of the phonetic aspect of speech in children: a monograph. Kamianets-Podilskyi: Print Service, 200 p. 6. **Greb M.M.** (2017) Theoretical and methodological principles of teaching lexicology and phraseology for future primary school teachers: dissertation. Dr. Ped. of science Kyiv, 455 p. 7. **Danilavichiutye E.** (2014) Methods of overcoming phonemographic deviations in younger schoolchildren with cerebral palsy. *Theory and practice of modern speech therapy*, 1, 99–134. 8. **Kovalchuk V.A., Popova O.M.** (2008) Teaching speech communication to preschoolers with intellectual disabilities. *Theory and practice of oligophrenopedagogy*, 3, 141–147. 9. **Levitsky V.E.** (2019) Enriching the vocabulary of elementary school students with intellectual disabilities with visual aids in language and reading lessons. *Actual issues of correctional education (pedagogical sciences)*, 12, 56–67. 10. **Pentylyuk M.I., Horoshkina O.M., Nikitina A.V.** (2006) Conceptual foundations of the communicative method of teaching the Ukrainian language. *Ukrainian language and literature at school*, 1, 15-20. 11. **Siranchuk N.M.** (2017) Methodical system of formation of lexical competence of junior high school students in Ukrainian language lessons as an innovative pedagogical technology. *Scientific Bulletin of Mykolaiv National University named after V.O. Sukhomlynskyi*, 2 (57), 461–466.

Стаття подана до друку 18.11. 2023 р.

Авторський внесок: Гончарук Н.М. – 75%, Чикида С.С. – 25%